

KOLA MED IS

Tekst og foto: Gerner Thomsen

**- Turski i det nord-
vestligste hjørne
af Rusland**

Kolahalvøen øst for Norge og Finland forbindes normalt med alt fra luftforurening og atomare affaldsdepoter til ubådsulykker. Min turkammerat Karsten og jeg trodsede alle advarsler, lod geigertælleren blive hjemme og satte kursen mod den russiske ødemark. Foran os lå 14 dage i det herligste vinterteræn, som skabt til skikørsel med pulk.



Da vi lander i Murmansk Luft-
havn sent om aftenen, bliver
vi mødt af tolderens mistro-
iske blik. Bagagen skal gennemlyses
endnu engang, før han føler sig over-
bevist om, at vi ikke indfører våben,
sprængstoffer eller narkotika.

Vi er landet i verdens største by
nord for polarcirklen. Med en halv
million indbyggere og et gråt bybil-
lede, der bekræfter alle fordomme
om russisk betonarkitektur, bliver
vi hurtigt enige om, at det ikke er
stedet at hænge fast. Provianterin-
gen klares på det lokale marked,
hvor alt kan købes for penge. Mange
norske produkter har fundet vej til
hylderne, men bedst valuta for pen-
gene får man ved at købe røget
hellefisk fra Barentshavet. De russi-
ske fiskeflåder falbyder nemlig deres
fangst til næsten ingen penge. Skitu-
ren starter fra landsbyen Lovozero
på grænsen til tundraen 200 km
sydøst for Murmansk.

Vi er noget spændte på, om stedet
nu også lever op til forventningerne
- turen er udelukkende planlagt ud
fra topografiske kort og de spar-
somme oplysninger fra bøger og
internet.

Enden af vejen

Sigtbarheden er nede på få meter,
da vi efter mørkets frembrud i
tæt snefygning passerer byskiltet til
Lovozero. Chaufføren er gammel
rallykører og betragter derfor de
glatte veje som en herlig udfordring
på en ellers kedelig tur. Vejen ender
her. På den anden side af Lovozero
starter vildmarken for alvor. Der er
300 kilometer at gå henover øde
tundraområder, før man plumper
i vandet et sted mellem Barentsha-
vet og Hvidehavet. Lovozero er cen-

trum for de russiske samere. Her
forsøger et mindretal af landsbyens
4000 indbyggere at holde liv i de
gamle traditioner med et samisk kul-
turhus, en systue og ikke mindst den
årlige forårsfestival. Det lokale stats-
brug holder gang i rensdyrdriften,
som er levebrød for både samere
og russere i landsbyen. Kan man
ikke finde arbejde på rensdyrbru-
get, er der kun få muligheder til-
bage inden for serviceområderne.
Ikke så få ender som alkoholikere -
et trist, men velkendt problem i rus-
siske landområder.

Byens eneste hotel ligner mest af
alt en nedslidt lejrskole. Her er dog,
hvad der behøves, hvis ikke man
lader sig gå på af fladtrykte madraser,
manglende toiletbrædder og støv
i krogene. Da hotelmutter står i dør-
åbningen og ser os drage af sted med



Der tankes op med
smeltvand for at
spare på brændstof til
snesmelting.

ski og pulk, når hun at sætte spørgs-
målstegn ved, om vi nu også har de
rette papirer og tilladelser. Hun får
en historie fra de varme lande og
ser tilfreds ud, men sandheden er, at
vi har fået modstridende oplysning-
er om, hvad der skal til for at stille
de russiske myndigheder tilfredse i
denne del af landet. Vi har valgt den
nemme løsning og har kun et helt
almindeligt turistvisum, hvis poli-
tiet skulle komme forbi - men det
gør de nok ikke.

Hygge i teltet

Sneen knirker ikke, som den skal,
men klumper i stedet sammen under
skiene. ▽

(U)berørt ødemark

Kolahalvøen ligger som et vedhæng til Nordskandinavien mellem Hvi-
dehavet og Barentshavet. Halvøens mægtige tundraområder i nord og
spredte nåleskove i syd udgør godt 100.000 kvadratkilometer. Oprinde-
ligt var halvøen kun beboet af rensdyrnomader (samere) samt få russiske
jægere og fiskere. Med fundet af værdifulde metaller i begyndelsen af
1900-tallet, blev området pludselig mere interessant, og russerne grund-
lagde Murmansk. I dag holder den russiske nordflåde til i Severomorsk
nord for Murmansk, hvor Golfstrømmen skaber en isfri havn året rundt.

Kolahalvøen har et dårligt ry, når det kommer til miljøet. Og lidt er der
om snakken. Store skovområder omkring nikkelværkerne i Monchegorsk
og Nikel er døde på grund af luftforurening. På den anden side er der
dog så store uberørte områder tilbage, at Kolahalvøen stadig hører til
blandt Europas største ødemarker. Området øst for hovedvejen mellem
Murmansk og Skt. Petersborg udgør alene 75.000 kvadratkilometer og er,
bortset fra skisportsområdet Kirov samt nogle enkelte landsbyer i vest, helt
uberørt. Området vest for den store hovedvej er heller ikke overrendt. Her
ligger blandt andet et UNESCO-beskyttet naturreservat.



◁ Der gøres klar til en lang vinternat i lavvuen.



◁ Oven på en lang dag med pulken på slæb er det ikke småting, man kan fortære.

En træet tjur nyder solnedgangen over taigaen. ▽



På vej imod Polmos.

Sveden driver fra os begge, så vi er ved at koge over. Der er plusgrader i luften - noget som kan give mareidt, når man planlægger en skitur i det sene forår. Det var ellers planen at nå tundraen allerede den første dag, men vi befinder os stadig langt inde i birkeskoven, da teltet bliver slået op. Og som om det tunge skiføre ikke var nok, bliver vi indhentet af et kraftigt snevejr, som hurtigt slår over i regn. Lavtrykket ser ikke ud til at ville forlade os lige med det samme, så vi foretrækker at komme i læ hurtigst muligt. To benzinbrændere kører i døgndrift for fuld udblæsning, mens vi tørrer tøj, spiser, hygger og sover. Teltet er et tipi-lignende lavvu-telt af svensk fabrikat. Indenfor har vi masser af plads og næsten fuld ståhøjde, men det er lidt på bekostning af vindstabiliteten. Når sneen først er lagt godt op om kanten, står det dog mere stabilt, end man skulle tro ved første øjekast.

Frosten vender tilbage

Først den anden nat kommer frosten tilbage. Ud på morgenstunden er kulden så nærgående, at vi må trække hovederne langt ned i vores dunsoveposer - nærmest som et par

skildpadder. Det er minus 15 grader, og solen skinner fra en næsten skyfri himmel. Efter en portion havregrød spædet godt op med rosiner er teltet pakket ned og pulkene spændt for på rekordtid. Vi følger et sne-scooterspor op gennem birkeskoven. Dagens opgave bliver at finde en hytte, som ifølge vores russiske kort skal dukke op efter cirka tyve kilometer. Der skulle ikke være noget at tage fejl af, da den ligger lige ved bredden af en markant lille tundra tæt på skovgrænsen. Skiene glider desværre kun middelmådigt hen over den gamle sne, som under de sidste dages tøjvejr har fået en kedelig isskorpe. Vi har smurt undersiden af skiene med isklister, da isen flår almindelig voks af på ingen tid. Der skal godt med ekstra spegepølse-madder til for at holde energien, når pulken trækkes op over en bakketop med bagglid.

Sidst på dagen har vi fået pisket en euforisk hyttestemning op: Hvem vil sige nej til at sidde i en russisk jagthytte med ild i brændeovnen og en varm kakaobombe foran sig? Vores hytteinstinkt er godt og grundigt vakt, da søen kort før solnedgang dukker op som planlagt - men hytten mangler!

Vi stiller rygsække og pulke og starter en eftersøgning, der ville gøre selv Interpol misundelig. Satellitnavigatoren bliver fundet frem, men den siger det samme, som vi kom frem til med kort og kompas. Hytten skal være her, men der er ikke tegn på så meget som splinten fra en rådden træbjælke i miles omkreds. Til sidst må vi give op og rejser i stedet teltet. Når alt kommer til alt, gør det ikke den store forskel. Komforten er stadig stor, selvom madlavningen foregår fra et liggeunderlag. Vi morer os lidt over denne søgning efter vildmarkens undseelige, små træhytter, som på vores ture efterhånden har udviklet sig til en sport. Mens vi ligger og koger suppe i teltet, forsøger vi at forklare den manglende hytte. Kortet er fra 1969, så måske resterne af det, der engang var en hytte, ligger gemt under sneen. Det kan også være, at russerne har villet narre fjenden under den kolde krig, og derfor har lagt vildledende oplysninger ind på kortet!

Nysne på Polmos

Der er faldet ti centimeter sne om natten, hvilket lige akkurat er nok til at gøre skiføret perfekt.



Tyve kilometer fra Lovozero finder vi en lille hytte og nyder den luksuriøse overnatning.



Til rensdyr race i Lovozero.

Nu vrikker vi ikke længere som gæs henover en iset flade, men glider effektivt af sted i pulversneen. Pulkene mærker vi næsten ikke, i hvert fald ikke hvis der sammenlignes med, hvordan det ville føles at have den samme vægt i rygsækkene. De næste dage befinder vi os på tundraen, og turens fysiske højdepunkt nås, da vi står på toppen af Polmos, der med sine 376 meter er ét af de højeste »bjerge« i området. Udsigten herfra er fantastisk. Så langt øjet rækker ses et bølgende hvidt snelandskab, som synes at være uendeligt. I vinterlandskabet er det vanskeligt at skelne vandløb og søer fra landområder. Dét, der ligner en lille fordybning i landskabet, kan ligeså godt være en sø og omvendt. Kun et kilometerlangt rengærde minder os om, at de russiske samer befinder sig i området om efteråret.

Rensdyrkød og vodka

Efter ti dage i telt på tundraen, er det ren luksus at komme ind i en lille hytte, som vi ved et tilfælde finder tyve km fra Lovozero. Den ligger heldigvis godt i læ inde i granskoven - på tundraen ville de spinkle vægge af krydsfiner næppe overleve den første storm. Mens de sidste madreserver bliver fundet frem, hører vi støj fra snescootere. Det er to unge russiske samere, som arbejder for det lokale rensdyrbrug. De har set røgen fra hytten og er blevet nysgerrige. Turister som os er en sjældenhed på disse kanter, så det skal selvfølgelig fejres. Inden vi når at tælle til tre, har samerne tryllet en klump frisk rensdyrkød, et par tørre fisk og fire vodkaflasker frem. Det bliver en lang nat, inden spørgelysten stilner af, og trætheden overmander os. Samerne kører tilbage til Lovozero klokken fire om morgen

- herude er promillekørsel og modkørende trafik en by i Rusland. Vi vågner ud på formiddagen og kan konstatere, at god russisk vodka åbenbart ikke giver tømmermænd.

Tilbage i Lovozero er den årlige forårsfestival startet, og vi følger med beundring, hvordan både unge og gamle dystet i at være hurtigst på en slæde trukket af rensdyr. I et svagt øjeblik overvejer vi at spænde en kastreret rentyr for pulkene og melde os som deltagere, men heldigvis besinder vi os. Det er nok ikke en sport for uøvede. Hotelmutter er overrasket over at se os igen - hun troede vist, vi var gået til på tundraen. På vores opfordring får hun tilkaldt en kogekone, som fremtryller en velkomstmiddag bestående af pandekager og rensdyrgrøde. Da vi tager afsked med Lovozero den næste dag, lover vi at komme igen til næste år.



Praktiske oplysninger

Kolahalvøens store øde naturområder er velegnede til både sommer- og vinterture, men man skal kunne klare sig selv ethundrede procent. Gode kort er svære at få fat i, og der er ikke noget organiseret hytte- eller stisystem. Hvis man overhovedet møder mennesker, er det sandsynligvis russisktalende samere eller jægere.

Transport

Finnair flyver til Murmansk via Helsinki, men kun om sommeren. Alternativt går turen via Skt. Petersborg eller Moskva, hvorfra man enten kan flyve eller tage toget til Murmansk. Fra Kirkenes i Nordnorge er det også muligt at køre ad hovedvejen over

grænsen til Murmansk. Husk, at der er visumpligt til Rusland. Fra Murmansk er der lokal bus videre til Lovozero og andre landsbyer i en radius af 250-300 kilometer. Alternativt kan man tage taxa, som ofte kan forhandles ned til en fornuftig pris.

Kort

Det er som nævnt ikke så let at få fat på kort over området. Bedst er de russiske militærkort, som man bl.a. kan finde i Murmansk eller Skt. Petersborg - hvis man er heldig. Lettest at få fat på er TPC-kort, som er i skalaen 1:500.000 og udarbejdet af amerikanerne på baggrund af satellit-fotos. De dur dog kun til overordnet navigation, og for

rigtigt at have gavn af dem, kræver det dog, at man selv har en GPS med. TPC-kort kan bestilles hjem via www.nima.mil.

Rejsearrangører

For nogen virker det skræmmende at skulle rejse rundt i Rusland uden at kunne russisk. Det kan da heller ikke udelukkes, at det er problemfrit! Er man interesseret i laksefiskeri på Kolahalvøen med guide, kan man kontakte Penguin Travel (tlf. 33 21 51 00), der som den eneste danske rejsearrangør tilbyder ture til denne del af Rusland.

